

ว่านกีบแรด

1. ชื่อสมุนไพร ว่านกีบแรด (WAN KIP RAET)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Angiopteris evecta* (G. Forst.) Hoffm. ชื่อวงศ์ Marattiaceae
3. ชื่ออื่น กีบม้าลม (ภาคเหนือ), กูดซาง (เชียงใหม่), กีบม้า (ลำพูน), ว่านกีบม้า (ภาคกลาง), elephant fern, Turnip fern.
4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์
ว่านกีบแรดเป็นเฟิร์นเจริญเติบโตบนพื้นดิน เหง้าสั้น ตั้งตรง ขนาดใหญ่ ใบ เป็นใบประกอบแบบขนนกสองชั้น ยาว 2-5 เมตร ก้านใบยาว 1-1.5 เมตร โคนก้านใบแบนและมีหูใบสีน้ำตาลขนาดใหญ่ 1 คู่ ทั้งก้านใบและแกนกลางใบประกอบสีเขียว มีรอยขีดตามยาวสีขาวสั้น ๆ อวบน้ำมีขนและเกล็ดสีน้ำตาลประปราย แผ่นใบรูปไข่ กว้างได้ถึงประมาณ 2 เมตร ยาว 2-3 เมตร มีใบย่อย 15-30 คู่ รูปขอบขนานหรือรูปใบหอก ปลายใบเรียวแหลม โคนใบมนหรือรูปหัวใจต้น ๆ เบี้ยว ขอบใบจักมนหรือจักฟันเลื่อย ก้านใบย่อยแบน แผ่นใบหนาอวบน้ำ มีเกล็ดสีน้ำตาล แผ่นใบด้านบนสีเขียวเข้ม เป็นมันด้านล่างสีเขียวอ่อน เส้นแขนงใบอิสระแยกสาขาเป็นคู่ จำนวนมากกลุ่มอับสปอร์อยู่ห่างจากขอบใบประมาณ 1 มิลลิเมตร สีน้ำตาล รูปรี ประกอบด้วย 7-12 อับสปอร์ผนังเชื่อมติดกัน ไม่มีเยื่อคลุมกลุ่มอับสปอร์
หัว มีลักษณะคล้ายกับกีบเท้าของแรดหรือกระบือ หัวเป็นสีน้ำตาลแก่แต่ถ้าหักหัวดูภายในเป็นสีเหลืองเหมือนขมิ้น
5. ส่วนที่ใช้ทำยา หัวและราก
6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา หัวใต้ดิน มีรสฝาด เย็น เป็นยาฝาดสมานแก้ท้องร่วง อาเจียน ปวดศีรษะ ขับปัสสาวะ รากใช้ห้ามเลือด
7. รายงานการวิจัยปัจจุบัน การวิจัยทางฟิสิกส์พบกว่าว่านกีบแรดมีฤทธิ์ยับยั้งเซลล์มะเร็ง ต้านเชื้อราและเชื้อแบคทีเรีย ลดน้ำตาลในเลือดและแก้ปวด

8. สารสำคัญ

ว่านกีบแรมมีสารแองจิออปเทอโรไซด์มอโนไฮเดรต (angiopteroside monohydrate) กรดซัคซินิก (succinic acid) และสารกลุ่มสเตอรอล เช่น บีตา-ซิโทสเตอรอล (β -sitosterol) และสติกมาสเตอร์อล (stigmasterol) เป็นต้น

9. แหล่งกำเนิด และกระจายพันธุ์

ว่านกีบแรมมีเขตการกระจายพันธุ์กว้าง พบที่ใต้ห้วย ภูมิภาคมาเลเซีย โพลินีเซียจนถึงออสเตรเลีย ในไทยพบทั่วทุกภาค ขึ้นในที่ค่อนข้างชุ่มชื้น ใกล้แหล่งน้ำจนถึงระดับความสูงประมาณ 1200 เมตรจากระดับน้ำทะเล

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ป่าดงดิบ ร้อนชื้น ฝนตกชุก ป่าดิบเขา ป่าที่อุดมสมบูรณ์
- ภาค ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- จังหวัด ฉะเชิงเทรา โคราช ปราจีนบุรี จันทบุรี ตรวศ สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน กาฬสินธุ์

อุดรธานี อุบลราชธานี

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร ไม่ใช่ทำเป็นอาหาร

12. การขยายพันธุ์

ขยายพันธุ์ด้วยการแยกหน่อ ว่านกีบแรมจะแยกหน่อมาช้าก่อน โดยการแยกหน่อจากต้นแม่แล้วนำมาชำในถุงเพาะชำที่ผสมดินกับขี้เถ้ากลบ เอาไว้ในเรือนเพาะชำ รดน้ำให้ชุ่มชื้น อยู่เสมอ ประมาณ 30 – 60 วัน จะงอกยอดอ่อนที่ม้วนขึ้นมา

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก ปลูกได้ทุกฤดูฝนในช่วงเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม
- การเตรียมดิน โดยการขุดหลุมขนาดกว้าง 30 เซนติเมตร ยาว 30 เซนติเมตร ลึก 30 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยปุ๋ยหมักคลุกเคล้ากับดินก้นหลุม ว่านกีบแรมควรปลูกไต่ร่มไม้ที่มีร่มรำไรจะเจริญงอกงามดี และปลูกห่างกันประมาณ 1 – 1.5 เมตร
- วิธีการปลูก เมื่อว่านกีบแรมอายุประมาณ 1 – 2 ปี เอาลงปลูกได้ สำหรับหลุมที่เตรียมไว้กลบดินแล้วคลุมด้วยฟาง หรือหญ้าแห้ง รดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ ระยะแรกจะมีใบไม้พลางแสง หรือสแลนพลาสติกก็ได้

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การใส่ปุ๋ย ควรให้เมื่อปลูกไปแล้วประมาณ 6 เดือน ควรใส่ปุ๋ยคอกกับปุ๋ยหมักเท่านั้น พร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ยและกำจัดวัชพืช ควรทำปีละ 1 – 2 ครั้ง
- การให้น้ำ ควรให้น้ำชุ่มชื้นอยู่เสมอ ถ้าฤดูฝนปล่อยตามธรรมชาติได้เลย
- การกำจัดวัชพืช ควรทำพร้อมกับการพรวนดินและใส่ปุ๋ย

- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ว่านกีบแรดจะมีแมลงกัดกินยอดอ่อนบ้าง ควรฉีดสารจำพวกเซฟวิน S85 2 – 3 เดือนต่อครั้งก็ได้ หรือจะใช้สารจำพวกสารสะเดา หรือสารชีวภาพ

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว เก็บเกี่ยวได้ทุกฤดูกาล แต่นิยมเก็บเกี่ยวในฤดูแล้ง ว่านกีบแรดจะเก็บเกี่ยวได้ในช่วงอายุ 2 – 3 ปี จะมีก้านออกมาค่อนข้างเยอะ

- วิธีการเก็บเกี่ยว ขุดว่านกีบแรดเป็นกอและนำมาแยกออกเป็นก้าน ๆ แล้วนำไปล้างน้ำให้สะอาด

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว เมื่อได้ว่านกีบแรดมาแล้ว นำมาผานตอนที่ยังสด ๆ เพราะจะผานง่าย ถ้าปล่อยให้แห้งจะเหนียว และผานยากมาก เมื่อผานเสร็จนำไปตากแดดทันที ประมาณ 4 – 5 วัน จนแห้ง และนำไปอบอีกครั้งจนแห้งสนิท

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ว่านกีบแรดแห้งมาแล้ว นำบรรจุถุง เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป หรือเก็บใส่กระสอบ โปรง ๆ หรือถุงปุ๋ยที่สะอาด ไว้ในห้องที่มีอุณหภูมิปกติ

16. การจำหน่าย

หัวและรากว่านกีบแรดแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 10-15 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข